

aktiviralo dirke, a otuda mora doći loša postavka ruku i tvrdoća u sviranju.

Mekota sviranja zavisi i od držanja prstiju što je moguće bliže dirkama. Ima smisla verovati (čak i ne uzimajući iskustvo u obzir) da je udar ruke koja pada sa visine suvlji nego ako bi ona dirku dodirivala izbliza; a da će zvuk što ga pero izvlači iz žice biti tvrdi.

Tokom prvih časova koji se daju deci, bolje je ne preporučivati im da vežbaju u odsustvu onog ko ih uči. Mališani su odveć rasejani da bi se pokorili obavezi držanja ruku u situaciji koja je propisana. Što se mene tiče, na početku rada sa decom, ja iz predostrožnosti nosim sa sobom ključ instrumenta na kom ih podučavam, kako u mom odsustvu ne bi u jednom trenutku pokvarili ono što sam vrlo brižljivo postavljao tri četvrti sata.

Pored ukrasa kao što su trileri, mordenti, predudari itd., uvek sam zahtevao od mojih učenika da izvode male vežbe za prste, bilo da su to pasaži ili raznovrsni arpeđi, počev od najjednostavnijih, i to na najprirodnijim tonovima; i neosetno bih ih vodio ka sve bržim i u transponovanju sve udaljenijim; tih vežbica nikada ne može biti dovoljno; one su kao materijal spreman za ugradnju, i mogu da posluže u mnogim prilikama. Doneću, nakon ukrasâ, neke od njihovih modela, na osnovu kojih se mogu smisliti i drugačiji.

Svi koji počinju kasno ili koji su loše učeni moraju da obrate pažnju na svoje tetive, pošto ove mogu da otvrdnu ili da zauzmu loš položaj; pre no što sednu za klavsen, trebalo bi da razgibaju prste sami ili da im ih neko drugi razgiba; što će reći, da ih povuku ili da ih neko povuče u svim pravcima. To, uostalom, usredsređuje duh na pokrete, i daje veću slobodu.

Poredak u kom se koriste prsti veoma doprinosi valjanom sviranju; ali, budući da je potreban čitav jedan tom opaski i raznovrsnih pasaža radi demonstracije onog što mislim i što navodim svoje đake da vežbaju, ovde ću dati samo opšti pojam. Nema sumnje da će određena melodija, određeni pasaž izveden određenim prstoredom proizvesti kod osobe sa ukusom drugačiji efekt nego inače.

Jedno razmišljanje

Mnogi ljudi su manje sposobni da nekim prstima izvode trile- re i predudare; njima savetujem da ne zapostavljaju vežbanje, kako bi ih poboljšali. Ali, budući da se, istovremeno, najbolji prsti takođe usavršavaju, treba se služiti pre njima nego slabijim prstima, ne oba- zirući se na starinski način rada prstiju, koji valja napustiti u korist današnjeg valjanog sviranja.

Još jedno razmišljanje

Sa podučavanjem dece u notaciji trebalo bi počinjati tek kada u prstima budu imali određen broj komada. Gotovo je nemoguće da se, zbog gledanja u notnu svesku, njihovi prsti ne poremete i ne iskrive, da i sami ukrasi ne budu zbog toga izmenjeni. Uostalom, memorija se mnogo bolje izgrađuje ako uče napamet.

Još jedno razmišljanje

Muškarci koji žele da postignu izvestan nivo savršenstva ne tre- ba nikad da rade bilo šta teško svojim rukama. Iz suprotnog razloga, ženske ruke su, generalno uzev, bolje. Već sam rekao da dobrom svira- nju mnogo više doprinosi gipkost tetiva nego snaga. Moj dokaz se vidi u razlici između ženskih i muških ruku; štaviše, leva ruka muškaraca, kojom se ovi manje služe u radu, obično je na klavsenu gipkija.

Poslednje razmišljanje

Uveren sam da niko ko je dovede pročitao nije doveo u sumnju to da ja smatram kako bi decu prvo trebalo naučiti imenima nota na klavi- jaturi.

KRATKA RASPRAVA O PRSTOREDIMA KOD UKRASA NA KOJE ĆEMO NAIĆI

S obzirom na ovaj metod (a polazeći od mog običaja), uzimam da će se počinjati računanjem palca na obema rukama kao prvog prsta, tako da će brojevi ići ovako:

leva ruka: 5. 4. 3. 2. 1.

desna ruka: 1. 2. 3. 4. 5.

Što će da posluži pri upućivanju na mnoga mesta u mojoj knjizi (dvosmislena u pogledu prstoreda), koja ću se truditi da razjasnim. Kroz praksu se može razumeti koliko je korisna zamena jednog prsta drugim na istoj noti, i kakvu povezanost daje sviranju.

Pošto su svi tonovi na klavsenu jasno određeni, i pošto se, shodno tome, ne mogu pojačavati ni stišavati, do danas se činilo gotovo nemogućim uliti dušu tom instrumentu; Ipak, u istraživanjima kojima sam podupro ono malo prirodnog dara što mi ga je nebo dodelilo, pokušaću da objasnim razloge za srećnu mogućnost da dirnem ljude dobrog ukusa koji su mi učinili čast da me čuju, kao i da formiram sledbenike koji će me možda prevazići. Čulni utisak o kome govorim duguje svoje delovanje prekidu i suspenziji tonova, ostvarenim na prikladnom mestu, a shodno karakteru što ga zahtevaju melodije, preludijumi i komadi. Ova dva ukrasa, suprotnošću svog efekta, ostavljaju uho da iščekuje, tako da tamo gde instrumenti sa gudalom pojačavaju tonove, njihova suspenzija na klavsenu kao da uhu pruža (suprotnim učinkom) to što ono želi.

Aspiraciju i suspenziju već sam objasnio notnim vrednostima i pauzama na tabeli ukrasâ potkraj moje prve sveske (ovde: na s. 63, prev.); ali se nadam da ideja što sam je upravo dao (premda u zbijenoj formi) neće biti beskorisna svima koji su prijemčivi za osećaje.

* Za bolje razumevanje terminâ ASPIRACIJA i SUSPENZIJA, videti u: Yonit Lea Kossowska, *Historical Harpsichord Technique: Developing La douceur du toucher*, str. 104-105, Indiana University Press 2011. (Prim. prev.)